

Valsts prezidenta Egila Levita atvadu vārds māksliniecei Džemmai Skulmei Doma baznīcā 2019. gada 16. novembrī

Publicēts: 16.11.2019.

[Egils Levits](#)

Šodien esam atnākuši sacīt ardievas spilgtai māksliniecei un lielai personībai Latvijas kultūrā – Džemmai Skulmei. Skumju un atvadu brīdī cildināsim un godināsim aizgājēju, Džemmas Skulmes bagāto un daudzslāņaino mūžu, viņas mākslu un devumu latviešu kultūrai. Arī viņas cilvēciskumu.

Apbrīnojama bija viņas spēja līdz pēdējam būt sasaistē ar laikmetu, izprast un pārzināt tā moderno valodu un izteiksmes līdzekļus kā mākslā, tā dzīvē. Tas ir pa spēkam tikai asa prāta, dziļi redzīgiem un radoši domājošiem cilvēkiem.

Džemma Skulme bija apveltīta ar vairākiem vienlīdz spēcīgiem talantiem. Kā temperamentīgu un izcilu mākslinieci, kuras monumentālā glezniecība jau kļuvusi par Latvijas mākslas zelta klasiku, viņu trāpīgāk un profesionālāk spēs raksturot viņas līdzgaitnieki mākslā.

Džemmu zinām arī kā vērienīgu un ļoti sekmīgu vadītāju – viņa vadīja Latvijas Mākslinieku savienību, un caur to gan noteica un virzīja procesus Latvijas mākslā, gan pati izveidojās par ietekmīgu sabiedrisku darbinieci.

Džemmas Skulmes teiktajā ieklausījās, jo viņa bija liela mēroga personība, kuras viedokli nevarēja atļauties nedzirdēt vai ignorēt. Neatkarīgi no tā, vai viņa runāja izstāžu zālē vai publiski izteica viedokli par kādu mākslas parādību, tās bija spirtas, interesantas un skaidri formulētas domas. Ar tām viņa, neraugoties uz obligātajām nodevām, pacēlās pāri laikmetam un realitātei, kurā nācās dzīvot.

Mūža jaudīgākie gadi Džemmai Skulmei, līdzīgi kā daudziem viņas paaudzes cilvēkiem, aizritēja padomju Latvijā. Tas nozīmēja lielākus un mazākus kompromisus ar šeit pastāvošo svešo varu. Džemma Skulme pati to definējusi kā nemitīgus līdzsvara meklējumus sarežģītu pretrunu un dilemmu pilnos apstākļos – par “sevis iegūšanu piemērojoties un vienlaikus sevis pazaudēšanu šajā procesā”.

Viņas precīzās domas un atziņas mūža nogalē tiecās uz skaidrību un tīrību, nevairoties no paškritiskiem un analītiskiem vērtējumiem. Un tās viņa nevairījās paust publiski. Faktiski visu mūžu Džemma Skulme atradās prasīgā dialogā ne vien ar sevi, bet arī ar savu laiku. Tādu cilvēku nevienā sabiedrībā nav daudz, tāpēc viņas aiziešana Latvijai ir liels zaudējums.

Spēka gados Džemma Skulme bija latviešu sievietes simbols, vienlaikus iemiesojot to eiropeisko un rietumniecisko, kas šeit, Latvijā, bija noliegts. Viņa pārstāvēja latvisko identitāti un vērtības arī sarežģītos apstākļos, mācēja to iznest lielākā plānā un likt ar to rēķināties. Par to mēs varam Džemmai Skulmei pateikties. Viņas iekšējā stāja un pašcieņa ir apbrīnota vienmēr.

Man personīgi Džemma Skulme vairāk pazīstama caur aktīvo darbību sabiedriskajā dzīvē un politikā Atmodas posmā, kad viņa nešaubīgi nostājās savas tautas un Latvijas valsts pusē. Tam bija vajadzīga drosmē, gatavība riskēt. Latvijas Tautas frontes pirmā kongresa organizēšana notika Mākslinieku savienības telpās. Atbildība par to, saprotams, gūlās uz Džemmas Skulmes, kā tās vadītājas, pleciem. Un viņa to uzņēmās, bija gatava nest. Arī pati iestājās Tautas frontē.

Ja bija nepieciešams, Džemma Skulme spēja iet pret valdošo straumi – 1989. gadā viņa no Latvijas Tautas frontes saraksta tika ievēlēta PSRS Tautas deputātu kongresā. Arī viņa ir iegājusi arī padomju režīma un totalitārisma vēsturē – šādā kongresā, kas, protams, bija domāts kā pseido parlaments, kas vienmēr balso vienbalsīgi, viņa bija starp tiem, kuri pirmo reizi nobalsoja “pret”. Tas tolaik bija liels pārsteigums un šoks, jo arī Gorbačovs jautāja, vai šeit nav kļūda, un tika atbildēts: “Nē, nav kļūda.”

Mana pateicība izcilajai māksliniecei par mūža laikā paveikto latviešu kultūrā un mākslā, par darbu sabiedrības un Latvijas valsts labā!

Lai mūžības ceļos Džemmai Skulmei viegls gājums!

Izsaku dziļu līdzjūtību mākslinieces ģimenei, dēlam, meitai un mazbērniem, draugiem un talanta cienītājiem, visiem, kam Džemma Skulme bija nozīmīga un tuva.

<https://www.president.lv/lv/jaunums/valsts-prezidenta-egila-levita-atvadu-var-di-maksliniecei-dzemmai-skulmei-doma-baznica-2019-gada-16-novembri>